

Tehtaanpuiston yhteiskoulun Pro Patria-taulu

Tehtaanpuiston yhteiskoulu (TPYK) oli Helsingissä vuosina 1934–1977 toiminut kahdeksanluokkainen yksityinen oppikoulu. Alun perin Simonkadun varrella sijainneessa entisessä Turun sotilaskasarmissa toiminut koulu siirtyi jo perustamistaan seuraavana vuonna Ehrensvärdintie 31–33:een. 1940 koulurakennusta laajennettiin ja vuonna 1961 oppilaitos hankki omistukseensa myös viereisen kiinteistön.

Näidenkin tilojen käydessä riittämättömiksi rakennettiin koululle uudet toimitilat Itä-Helsingin Vuosaareen, missä edessä olivat myös muut muutokset. Suomi oli 1972 aloittanut asteittaisen siirtymisen uuteen peruskoulujärjestelmään. Uudistuksen tavoitteena oli maksuttoman, kaikkiin oppilaisiin ulottuvan perusopetuksen myötä taata kaikille tasa-arvoiset lähtökohdat opintielle.

Viisi vuotta myöhemmin Pohjois-Suomesta alkanut uudistus saavutti viimein pääkaupunkiseudunkin ja kesällä 1977 Tehtaanpuiston yhteiskoulun toiminta yksityisenä oppikouluna tuli päätökseen. Koulun toimintaa jatkoivat Tehtaanpuiston yläaste ja Tehtaanpuiston lukio, joista jälkimmäinen yhdistettiin vuonna 1993 Vuosaaren lukion kanssa uudeksi Vuosaaren lukioksi.

Tänään Tehtaankadun yhteiskoulun vanhoissa tiloissa Eirassa toimii steinerkoulu Elias.

TPYK:n perustaja ja pitkäaikainen rehtori **Hannes Anttila** (1893–1968) oli koulutukseltaan teologi, mutta myös jääkäriupseeri, joka hoiti Jääkäripataljoona 27:ssä papillisiakin velvollisuuksia. Myöhemmällä sotilasurallaan hän oli keskeinen hahmo Puolustusvoimien sotilaspedagogiikan opetukseen kehittämisessä. Erottuaan 1930-luvun alussa armeijan palveluksesta hän keskittyi opetusalaan ja sen menetelmien kehittämiseen – Tehtaanpuiston koulussa kokeiltiin mm. läksytöntä opiskelua!

Tehtaanpuiston yhteiskoulun Pro Patria-taulu paljastettiin itsenäisyyspäivänä 6.12.1954 koulun aula-aulassa Ehrensverdintiellä. Taulun lahjoitti koulun entisten oppilaiden muodostamana [TPYK:n senioriyhdistys](#), joka toimii yhä aktiivisesti opinahjonsa perinteitä ja sen oppilaiden yhteishenkeä vaalien.

Koulun muuttaessa Eirasta Vuosaareen syksyllä 1976 taulu siirrettiin uuden koulurakennuksen auditorioon, jossa se oli esillä vuoteen 2016 asti. Tuolloin sisäilmaongelmat pakottivat koulun luopumaan Vuosaarentien koulurakennuksesta, minkä seurauksena Pro Patria-taulu varastoitiin odottamaan uutta sijoituspaikkaa. Sellainen löytyi uudesta Vuosaaren lukiosta, jossa taulu asetettiin esille vuonna 2021.

Ehrensverdinin kiinteistön seinästä löytyy sen historiaa kunnioittavat muistolaatat.

Taulussa on yhdentoista sodissa 1939–1945 sodissa surmansa saaneen entisen oppilaan nimet. Heistä 10 kuoli jatkosodassa ja yksi Lapin sodassa. Taulu on poikkeuksellinen siksi, että siihen on lisäksi kirjattu kolmen siviiliuhrin nimet. Nämä ovat puna-armeijan 8.11.1942 Helsinkiin kohdistamassa pommituksessa surmansa saaneen oppilaan nimet.

Keskellä marraskuista sunnuntaipäivää Ison Robertinkadun ja Yrjönkadun risteyksen raitiokiskoille pudotettu pommi osui naapurustossa sijainneiden elokuvateattereiden näytöksistä poistumassa tai sinne lippuja jonottaneiden helsinkiläisten väentungokseen, minkä vuoksi 50 kuolleen ja 120 haavoittuneen joukossa oli poikkeuksellisen paljon lapsia ja nuoria.

Tehtaanpuiston yhteiskoulun oppilaiden muistotilaisuus pidettiin vain kuusi päivää myöhemmin koulun läheisessä Mikael Agricolan kirkossa, jonne koululaiset olivat perinteisesti kokoontuneet niin kevätjuhlan ja jumalanpalvelukseen kuin heidän joululomansa aloittavan joulumysterion nimellä tunnetun jokavuotisen joulukuvaelman esitykseen.

Tehtaanpuiston yhteiskoulun Pro Patria-tilaan on - kolmen siviiliuhrin lisäksi - kaiverrettu 11 meidän kaikkien vapauden puolesta kaikkensa antaneen nuorukaisen nimet. Heistä jokaisen elämä päättyi liian varhain: kukaan heistä ei ollut vielä ehtinyt edes naimisiin tai perhettä perustamaan.

Esko Ilmari

Antero Nummi

Teppo Hirvi-Kunnas

Sankareista vanhinkin, taitelijan urasta haaveillut vänrikki **Esko Ilmari** oli kaatuessaan vasta 25-vuotias. Nuorin, kolmelapsisen sisaruskatraan esikoinen sotamies **Aarno Roine** oli kalleimpansa antaessaan 19. Korpraali **Kauko Kauppi** oli mekaanikkona elantonsa ansainnut entinen SS-vapaaehtoinen, Lentolaivue 24:ssä palvellut viipurilaissyntyinen vänrikki **Antero Nummi** puolestaan kielitaitoinen opiskelija yliopistouransa alussa.

Yksi surullisimmista tarinoista on **Matti Eskolan**, jonka ruumis jäi hänen päivän vilkkaissa taisteluissa kaaduttuaan vihollisen puolelle, mistä sitä ei saatu enää haettua. Ainut, mitä vanhemmat hänestä koskaan saivat takaisin, oli pieni pussukka, johon hän oli kerännyt omenansiemeniä, jotka hänen tarkoituksensa oli ollut istuttaa perheen tilalle. Hänen isänsä istutti ne poikansa muistoksi, hänen äitinsä ei koskaan toipunut poikansa menetyksestä.

Syystä, jota ei tiedä edes TPKY:n senioriyhdistyksen nykyinen kokoonpano, puuttuu taulusta ainakin yksi sankari – ja vieläpä kaikkein nimekkäin.

Hän on Mannerheim-ristin ritari numero 53, **Teppo Hirvi-Kunnas**, joka kävi koulua kuuden vuoden ajan sieltä 1939 valmistuen. Mm. partiota ja Kalevalaa harrastaneen Hirvi-Kunnaan rohkeus ja oma-aloitteisuus joukkueen- ja tiedustelupartionjohtajana ei jäänyt hänen esimiehiltään huomaamatta, ansaiten hänelle esityksen kunnianosoituksista korkeimmasta, jota hän ei itse kuitenkaan koskaan päässyt kokemaan, sillä maaliskuussa 1942 vain 22-vuotias kornetti kaatui.

Seuraavan vuoden joulukuussa hänen vanhempansa joutuivat hautaamaan hänen isoveljensä tämän kaaduttua Krivillä.

PRO PATRIA

1939 1944

ESKOLA, MATTI	* 4. 6. 1916	+ 14. 9. 1941, RAJAJOKI
HAAPANEN, ERKKI	* 7. 4. 1925	+ 1. 7. 1944, JUUSTILA
ILMARI, ESKO	* 29. 8. 1918	+ 26. 8. 1941, SALLA
KARPIO, MATTI	* 5. 10. 1920	+ 9. 7. 1944, VUOSALMI
KAUPPI, KAUKO	* 6. 1. 1921	+ 12. 10. 1944, ROVANIEMEN MLK.
KIVIPOHJA, MATTI	* 30. 9. 1921	+ 6. 8. 1941, POHJALAINEN
KOTIVUORI, HANNU	* 9. 7. 1924	+ 11. 7. 1944, VUOSALMI
NUMMI, ANTERO	* 20. 5. 1921	+ 17. 9. 1943, LAHDENPOHJA
PURHONEN, ANTTI	* 31. 3. 1923	+ 30. 6. 1943, MAASELKÄ
ROINE, AARNO	* 25. 10. 1925	+ 14. 7. 1944, VUOSALMI
RUDA, BO	* 10. 4. 1924	+ 25. 6. 1944, TIENHAARA

HELSINGIN ILMAPOMMITUKSESSA (8.11.42) SAIVAT SURMANSA
HÖGMAN, ANNELI * 2. 12. 1924 PIHLAINEN, TERTTU * 26. 1. 1927
SNELL, ONNI * 12. 2. 1929